

RWS BEDRIJFSVERTROUWELIJK
RWS West-Nederland Zuid
Postbus 2233
3500 GE Utrecht

Rijkswaterstaat West-Nederland Zuid
Afdeling Verkenningen en
Planuitwerking

Laan op Zuid 45
3072 DB Rotterdam
Postbus 2232
3500 GE Utrecht
T 088 153 49 22
www.rijkswaterstaat.nl

Contactpersoon
Ehsan Nouzari
Omgevingsmanager
Ehsan.nouzari@rws.nl

memo

Toelichting vanuit Rijkswaterstaat op KRW-maatregelen
Hel- en Zuilespolder en het Wantij

Doelstelling

Het Kaderrichtlijn Water beleid vanuit de Europese Unie heeft als doel het verbeteren van de ecologische en chemische waterkwaliteit in haar waterlichamen. Dit beleid is niet vrijblijvend. Lidstaten, zoals Nederland, zijn verplicht om verschillende maatregelen te nemen om de ecologische en chemische waterkwaliteit in haar waterlichamen te verbeteren met als deadline 2027. Het beleid is een reactie op verschillende ontwikkelingen zoals het bouwen van dijken, verharden van kades en inpoldering die hebben geleid tot een sterke afname van leefgebieden voor flora en fauna met tot gevolg een sterke afname in biodiversiteit. Het Kaderrichtlijn Water programma heeft als doel het herstellen van de leefgebieden, biodiversiteit te stimuleren en daarmee de ecologische en chemische waterkwaliteit te verbeteren.

Kijkend naar de verschillende waterlichamen in Nederland zijn er maar weinig rivieren die een open verbinding vormen met de Noordzee. De Nieuwe Waterweg, naast de Eems-Dollard en de Westerschelde, is een van de weinige rivieren die een open verbinding heeft met de Noordzee. Kijkend naar intensieve scheepvaart, kanalisatie van de rivier en verstedelijking zijn er weinig mogelijkheden om gebieden te verbinden met de rivier om habitat voor flora en fauna te creëren. Kortom, de Boven- en Beneden Merwede is een van de weinige waterlichamen geschikt voor getijdennatuur.

Los van het waterlichaam is er eveneens een specifieke locatiekeuze gemaakt. Hierbij is o.a. gekeken naar de Hel- en Zuilespolder, Thomaswaard, Otterpolder en Noordbovenpolder. Uiteindelijk is de Hel- en Zuilespolder als meest kansrijke locatie naar voren gekomen om de volgende redenen:

1. Een van de weinige gebieden langs de Merwede waarbij een directe verbinding met de rivier mogelijk is.
2. Aantakking op het waterlichaam is op drie plekken mogelijk met veel dynamiek (getijdenslag 70cm).
3. Meest kansrijke gebied om een groot aaneengesloten oppervlak te realiseren met zoveel mogelijk getijdenslag voor een robuust getijdennatuur.
4. Kans voor de Dordtenaar om op korte afstand te recreëren in zeldzame natuur kijkend naar de natuurtypen in het gebied.

Vergeleken met de Hel- en Zuilespolder zijn de Thomaswaard, Otterpolder en Noordbovenpolder om de volgende redenen afgevallen:

- Thomaswaard
 - a. Het gebied ligt verder van de rivier af dan de Hel- en Zuilespolder. Voor de kwaliteit van de KRW maatregel is getijdennatuur van belang met een zo kort mogelijke afstand tot de rivier, zodat vissen zo een klein mogelijke afstand hoeven af te leggen.
 - b. Realiseren van maatregelen in de Thomaswaard zorgt voor minder robuust getijdennatuur vergeleken met de Hel- en Zuilespolder, omdat er een kleiner oppervlak is voor aaneengesloten natuur.
 - c. Vanwege een tekort aan capaciteit bij Staatsbosbeheer kon er geen samenwerking plaatsvinden voor KRW maatregelen in de Thomaswaard. Wachten op Staatsbosbeheer was niet mogelijk vanwege de harde deadline van 2027 voor het KRW.
- Otterpolder
 - a. Een eis vanuit de provincie was het behoud van de graslandpolder. Hierdoor is er alleen maar laag dynamisch getijdennatuur mogelijk in de Otterpolder. Voor de KRW is hoog dynamisch getijdennatuur ook noodzakelijk, waarvoor bij een keuze voor de Otterpolder nog steeds gekeken moest worden naar een ander kansrijk gebied.
 - b. De Otterpolder ligt verder van de rivier af dan de Hel- en Zuilespolder. Voor de kwaliteit van de KRW maatregel is getijdennatuur van belang met een zo kort mogelijke afstand tot de rivier, zodat vissen zo een klein mogelijke afstand hoeven af te leggen.
- Noordbovenpolder
 - a. Vanwege het laaggelegen gebied zou aantakking op de rivier tot gevolgen hebben dat het gebied volstroomt met water en veranderd in een waterbak. Om dit te voorkomen is veel grondverzet nodig, waardoor de polder (kosten)technisch is afgevallen.
 - b. De Noordbovenpolder ligt verder van de rivier af dan de Hel- en Zuilespolder. Voor de kwaliteit van de KRW maatregel is getijdennatuur van belang met een zo kort mogelijke afstand tot de rivier, zodat vissen zo een klein mogelijke afstand hoeven af te leggen.
 - c. In de Noordbovenpolder is sprake van een versnipperde vastgoedsituatie. Hierdoor is het niet mogelijk om een robuuste maatregel te realiseren, namelijk een groot aaneengesloten gebied met getijdennatuur.

Het Kaderrichtlijn Water beleid en de locatiekeuze vertaalt zich vervolgens in verschillende maatregelen, waaronder de plannen voor de Sliedrechtse Biesbosch, waar Rijkswaterstaat ongeveer 60 ha getijdennatuur wil creëren. Het huidige schetsontwerp is een resultaat van een participatieproces waarin verschillende belangen en wensen zijn opgehaald. In dit proces is o.a. nauw samengewerkt met de gemeente Dordrecht op ambtelijk niveau. De input vanuit het participatieproces is zoveel mogelijk verwerkt in het onderstaande schetsontwerp. De belangrijkste onderdelen zijn:

Datum

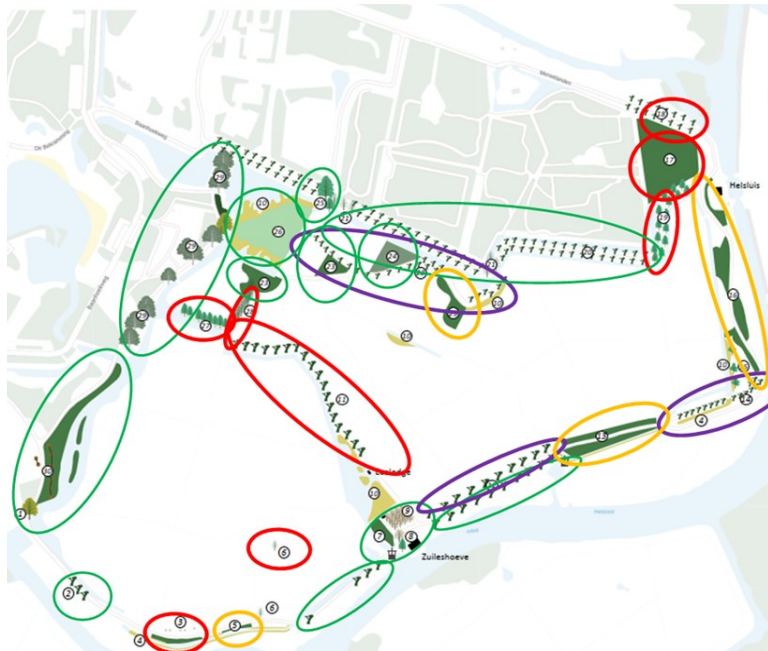
1. Voor getijdennatuur is doorstroming van het water belangrijk en om die reden worden er op drie locaties een opening gecreëerd: De eerste bij de Helsluis, de tweede bij de Helsloot en de derde opening aan de westkant. Dit betekent niet dat het hele gebied elke dag volledig onderloopt met water. Het wordt juist een landschap van natuureilanden waar water langsloopt.
2. Uit de ambtelijke overleggen met de gemeente is naar voren gekomen dat recreatie en de mogelijkheden daartoe belangrijk zijn. Om die reden zijn er twee routes opgenomen, waaronder een langs de Zuileshoeve en waarschijnlijk gaan beide routes gecombineerd worden, maar daarover lopen nog gesprekken. Het is i.i.g. de bedoeling dat de mogelijkheden om in het gebied te recreëren niet afnemen en behouden blijven.
3. Cultuurhistorie en landschap zijn ook aandachtspunten die zijn meegegeven vanuit de gemeente. Het gaat hierbij om bijvoorbeeld behoud van het polderlandschap nabij de Zuileshoeve, handhaven dijkje langs de ecolodge en benutten van de oude sluisen. Om die reden blijft het bloemrijkgrasland aan de westkant naast de Zuileshoeve behouden in het huidige ontwerp, waarbij ook wordt gekeken of er nog een groter stuk behouden kan blijven. Daarnaast blijft ook de Helsluis behouden en herstellen we de oude functie van de sluis.

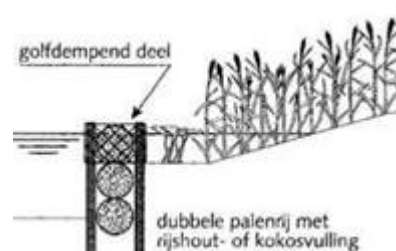
4. Een ander aandachtspunt is het behoud van bomen. Om die reden is er een bomenonderzoek uitgevoerd. Hieruit is het onderstaande overzicht gekomen. In het groen zijn alle gebieden te zien waarin de bomen behouden blijven. Rood zijn de gebieden waarin de bomen gekapt en gecompenseerd moeten worden. Bij het aanwijzen van deze gebieden is eveneens gekeken naar de gezondheid van de bomen. De meeste bomen in dit gebied verkeren al in slechte staat. In de gele gebieden bevinden zich bomen die naar hoge waarschijnlijkheid zich aanpassen naar de nieuwe situatie en blijven eveneens behouden. In de paarse stukken

worden bomen weggehaald en herplant in andere delen van het gebied. Op deze wijze is zoveel als mogelijk rekening gehouden met het landschap.

Datum

Los van de Hel- en Zuilespolder is er ook nog een maatregel voor het Wantij gepland (zie de onderstaande afbeelding). Daar waar het Wantij breed genoeg is, worden luwe geulen achter een vooroever gerealiseerd voor vissen en plantsoorten. Het aanleggen van deze geulen gebeurt door middel van een dubbele rij palen met daartussen 30 cm gevuld met rijshout of wilgentakken. De afbeelding aan de rechterkant laat een dwarsdoorsnede zien. Daarbij is het belangrijk om te weten dat er geen hoog opgaande begroeiing en daarmee belemmeringen voor het uitzicht komen.

Aandachtspunten

Datum

- Cultuurhistorie (monumenten, bomen, sluis, etc.): In de polder is sprake van waarden die in het ontwerp (deels) verloren gaan. Vanuit de gemeente is nadrukkelijke aandacht gevraagd voor deze waarden. In het ontwerp is hier zo veel als mogelijk rekening mee gehouden. Zo is de kade (uitlijning polder) behouden. Wordt een stuk van het polderlandschap (ten zuiden van Zuileshoeve) in stand gehouden. Historische kreek wordt hersteld. Het dijkje/kade langs ecolodge blijft behouden. De Helsluis blijft in functie. Daarnaast blijft het feit dat de polder gedaanteverandering zal ondergaan. Daar waar tijden geleden de rivier is ingeperkt door het realiseren van een cultuurlandschap wordt deze nu weer blootgesteld aan de rivier. De geschiedenis wordt herhaald. Er ontstaat een landschap waar de diverse tijdlijnen bij elkaar komen. Daarbij is nu ook sprake van ecologische waarden. In een speciale inventarisatie is de ecologische en landschappelijke waarden van het groen onderzocht. De resultaten hiervan zijn verwerkt in het ontwerp. Bomen worden waar mogelijk behouden. Anders zal dit worden omgevormd naar zachthoutoibos of gecompenseerd. Hiervoor zal een compensatieplan worden opgesteld.
- Beheer en onderhoud: In het ontwerp van de maatregel wordt nadrukkelijk rekening gehouden met de toekomstige (beheer)situatie van het gebied. Dat de positionering van de geulen bijvoorbeeld niet zorgt voor aanslibben van sediment in de geul zelf of in andere geulen. Daarbij is onderdeel van het ontwerp ook een beheerplan. Hierin worden referentiewaarden in opgenomen, het punt waarop moet worden ingegrepen wanneer de KRW maatregel niet meer voldoet. Dan moet bijvoorbeeld gebaggerd worden. Gesprekken hebben nog niet plaatsgevonden met de gemeente over het toekomstige beheer. Logischerwijs is RWS verantwoordelijk voor de instandhouding van maatregel/het ontwerp zoals dat voortkomt uit het KRW programma.
- Planschade compensatie voor stakeholders (B&B, pachters, bewoners, Biesboschcentrum): Betrekken van omgevingspartijen heeft grote aandacht in het project. De afgelopen 2 jaar is op diverse momenten gesproken met deze stakeholders. Wensen en eisen zijn geïnventariseerd en zijn meegenomen in het verdere ontwerp. Niet alle eisen en wensen zijn ook daadwerkelijk te integreren in het ontwerp. Soms zijn eisen en wensen zijn tegenstrijdig met elkaar of met het projectdoel. Zorgvuldig wordt afgewogen en teruggekoppeld welke eisen en wensen wel, niet of gedeeltelijk meegenomen kunnen worden met een toelichting daarbij. In sommige gevallen betekent dit dat de bedrijfsvoering en/of de persoonlijke situatie van de stakeholder raakt. In dit geval wordt in overleg met de stakeholder bekeken welke afspraken gemaakt kunnen worden. Soms zijn afspraken over op welke wijze het project wordt uitgevoerd bijvoorbeeld al voldoende. Voor andere geldt dat zij ook recht hebben op planschade compensatie. Dit wordt beoordeeld door een externe commissie.
- Recreatief aanbod (minimaal) op zelfde niveau houden (geen achteruitgang ivm bevolkingsgroei) en toegankelijk voor mindervaliden: In de het ontwerp is uitgegaan van minimaal het huidige recreatie aanbod. Dat wil zeggen dat de huidige padenstructuur behouden blijft dan wel op een andere plek terugkomt. De verharde weg onder aan de kade zal

Datum

worden verwijderd. Dit niveau komt op veel plaatsen onder invloed komen te staan van het tij. In het ontwerp is een verharde weg voorzien boven op de kade. Deze weg zal toegankelijk zijn voor fietsers, kinderwagens en hulpmiddelen voor mindervaliden. Naast deze weg is ook een onverhard pad voorzien waar wandelaars kunnen lopen. Ook zal een op een aantal plaatsen struinpaden in het gebied worden ontwikkeld. Het 'rondje' om de Hel- en Zuilespolder blijft behouden. Over openingen in de kade om het water binnen te laten zijn bruggen voorzien. Ook het naastgelegen Klimbos blijft in zijn geheel behouden, evenals de ligweides en dagrecreatievelden. Ook is gesproken met de gidsen van het Biesboschcentrum om hun belangen in rondleidingen en cursussen in het gebied te kunnen inpassen. Daarnaast bieden de veranderingen in de waterhuishouding van de polder kansen voor de zwemplas in de Merwelanden. De afstand die het verse water moet afleggen vanuit het open water wordt veel korter, waarmee de kwaliteit van het zwemwater beter te beheersen is.

- Inpassen van koeien in het ontwerp: Op dit moment wordt een groot deel van de polder begraasd door koeien. Aangezien de polder in het ontwerp in verbinding komt te staan met de rivier waarmee het water met het getij in- en uitstroomt is het voor de koeien niet meer mogelijk te grazen in het gebied. Het ontwerp aanpassen om de koeien in het gebied te behouden is niet mogelijk. Het betreft namelijk een aanzienlijk deel van de polder waarop de koeien grazen. Dan is er geen ruimte om het benodigde oppervlakte in te richten voor de maatregel. Daarbij heeft de uitspoeling van de mest een negatieve invloed op de waterkwaliteit, daar waar juist maatregelen op worden getroffen.
- Herstellen KRW areaal bovenstrooms: In het Biesbosch gebied is meer KRW (relevant) areaal aanwezig. Het is binnen het KRW programma van belang dat ook dit areaal in stand gehouden wordt en blijft, naast de nieuw te nemen maatregelen. Hier lijkt op sommige plaatsen sprake te zijn van achterstallig onderhoud. Momenteel wordt binnen RWS en met grondeigenaar Staatsbosbeheer en N2000 beleidsverantwoordelijke Provincie Zuid-Holland afgestemd hoe de KRW waarden weer teruggebracht kunnen worden.
- Kanoroute ter bevordering recreatie in het gebied: Vanuit de gemeente Dordrecht is aandacht gevraagd voor recreatie o.a. in de vorm van kanoroutes. Rijkswaterstaat is mogelijkheden aan het verkennen voor kanoroutes in het KRW areaal bovenstrooms en voor de Hel- en Zuilespolder. Het is uiteraard de bedoeling dat natuur zoveel mogelijk onverstoorde blijft, maar ecologisch wordt gekeken of kanoroutes toch ingepast kunnen worden binnen de plannen.